

Павленко В.В. Технологія розвивального навчання Д.Б. Ельконіна – В.В. Давидова / В.В. Павленко // Історичні аспекти, сучасний стан і перспективи розвитку системи дошкільної і початкової шкільної освіти : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.О. Максимової, М.А. Федорової. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 201. – 378 с. – С.11. – 14.

Павленко Віта Віталіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
(Житомирський державний університет імені Івана Франка).

Технологія розвивального навчання Д.Б. Ельконіна - В.В. Давидова

Проблема розвивального навчання має тривалу історію становлення, яка впливає з рішення проблеми співвідношень навчання й розвитку.

Термін «**розвивальне навчання**» належить швейцарському педагогу **Йоганну Песталоцці**, одному із засновників теорії елементарної освіти. Цю ідею К.Д. Ушинський назвав «великим відкриттям Песталоцці» й усіяко розвивав її у своїх підручниках («Рідне слово», «Дитячий світ»), особливо у фундаментальній праці «Людина як предмет виховання» [3, с. 126].

Слід зазначити, що у працях багатьох видатних учених були представлені різноманітні факти про розвиток учнів у процесі навчання. Однак сам механізм розвитку школярів у процесі навчання не був розкритий. На початку ХХ ст. ученими в процесі рішення проблеми співвідношення навчання й розвитку були розроблені різні концепції. Сучасним педагогам корисно знати ці точки зору тому, що вони можуть висвітлювати одну з них, а від цього залежить й їхня позиція стосовно учня й процесу навчання.

Починаючи з 1959 р. у школі №19 міста Москви під керівництвом Д.Б. Ельконіна і В.В. Давидова стало здійснюватися експериментальне дослідження системи розвивального навчання.

Метою системи, запропонованої Д.Б. Ельконіним і В.В. Давидовим, є розвиток особистості молодшого школяра. Реалізація цієї мети може бути забезпечена шляхом формування у молодших школярів *теоретичного типу мислення*, що припускає оволодіння наступними інтелектуальними уміннями: *аналізом, рефлексією, моделюванням, плануванням*.

Систему розвивального навчання регулюють наступні принципи:

1. Принцип організації процесу навчання відповідно до етапів вікового розвитку дітей.

Відповідно до цього принципу слід розмежовувати різні стадії навчання учнів у школі. В основі такого розмежування лежать провідні види діяльності учнів на кожному віковому етапі. Для кожної стадії навчання має бути характерним *свій зміст і свій спосіб викладання* його учням.

З приходом в школу дитина повинна чітко відчувати новизну тих понять, які вона одержує, на відміну від дошкільного досвіду. А з переходом дітей в старші класи повинен якісно змінюватися зміст навчальних предметів і методи їх викладання.

2. Принцип діяльності.

Користуючись ідеєю про те, що розвиток особистості забезпечується діяльністю самої людини, В.В. Давидов зазначає, що діти повинні засвоїти знання в діяльності. А це можливе лише при виконанні учнями специфічних дій. Реалізація даного принципу дозволяє зберегти чуттєву основу знань і одночасно набути достовірно наукові знання на основі теоретичних узагальнень.

3. Принцип предметності.

Даний принцип вказує на те, з чим повинні діяти учні при засвоєнні навчального матеріалу. З позиції даного принципу виявлення змісту засвоюваного поняття спочатку відбувається в ході перетворення різноманітних предметів, а потім цей первинний зміст поняття відтворюється у вигляді моделей. Після цього вже запропонований в матеріальній формі зміст засвоюваного поняття стає доступним для подальших дій перетворення, що

направлені на вивчення його суті. Таким чином, даний принцип націлює на навчання учнів моделюванню, значення якого полягає в заміні одних об'єктів іншими, їх моделями, так, що дослідження дозволяє дізнатися нове про замінені об'єкти.

Ці принципи розвивального навчання, розроблені В.В. Давидовим, в цілому направлені на формування в учнів теоретичного типу мислення [1].

Узагальнений спосіб вирішення навчального завдання складається з наступних навчальних дій:

1. Здійснення аналізу умови завдання з метою виділення основної властивості об'єкта, що досліджується.

2. Побудова моделі об'єкта, що досліджується.

Модель – замітник об'єкта, що досліджується, вивчення якого дає нову інформацію про самий об'єкт дослідження.

Моделі можуть бути: *знакові* – різні формули; *графічні* – малюнки, креслення, схеми; *предметні* – макети, моделі механізмів.

3. Отримання нової інформації про об'єкт дослідження на основі вивчення його моделі.

4. Побудова системи завдань, що розв'язуються загальним способом.

5. Контроль за виконанням дій (здійснення самоконтролю).

6. Оцінка засвоєння загального способу дій як результату розв'язання поставленого навчального завдання [4, с. 51].

Оскільки, на думку Д.Б. Ельконіна і В.В. Давидова, шлях реформування початкового навчання – це шлях зміни змісту засвоюваного програмного матеріалу, то стає очевидним, що в центрі розробленої ними системи знаходиться саме зміст початкового навчання [1].

Зміст початкового навчання перш за все поданий в навчальному плані. На основі навчального плану розроблені навчальні програми, при складанні яких основною метою стало максимальне наближення навчального матеріалу до сучасного стану відповідної області наукових знань.

Особливістю навчальних програм у даній системі є також (на відміну від традиційної), заміна концентричного принципу на лінійний систематичний принцип розміщення навчального матеріалу.

Для теоретичного способу засвоєння навчального матеріалу характерні три етапи:

1-й етап – виявлення істотних властивостей, зв'язків, внутрішніх закономірностей і визначення на основі цього змісту поняття.

2-й етап – фіксація виділеного змісту поняття в моделях.

На цих двох етапах відбувається первинне ознайомлення школярів із змістом поняття.

3-й етап – учні дізнаються про конкретні випадки прояву поняття. Відбувається засвоєння змісту поняття в цілому [1].

У даній системі відбувається формування у молодших школярів подальшого інтересу до самого змісту навчального матеріалу, а також до процесу оволодіння ним.

У даній системі головну роль виконують проблемно-пошукові методи навчання: *евристичні бесіди, навчальні дискусії, дослідницькі роботи*. Часто використовується також *метод свідомої педагогічної помилки* і *метод пізнавальних ігор* [2].

Важлива роль у системі Д.Б. Ельконіна - В.В. Давидова відводиться такому методу навчання, як *навчальна дискусія*, у ході реалізації якої від учня вимагається вибір власної точки зору і її обґрунтування.

Для організацій на уроці дискусій розроблені ігри-казки, герої яких постійно стикаються з проблемами, розроблені також провокаційні питання і завдання-пастки. Пастками є такі завдання, питання, які в підсумку не мають розв'язання.

Особливістю всіх форм організації навчання в системі Д.Б. Ельконіна і В.В. Давидова є дискусійний характер їх проведення. В основі проведення дискусій лежать такі дії учнів, які допомагають їм сформулювати свою точку зору, зіставити її з точкою зору інших учнів і виробити загальну точку зору.

Список використаних джерел

1. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения / В.В. Давыдов. – М.: Педагогика, 1986.
2. Лернер И.Я. Методы обучения / И.Я. Лернер // Дидактика средней школы. – М.: Просвещение, 1982. – С. 181-215.
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів / О.Я Савченко. – К.: Генеза, 1999. – 368 с.
4. Фурман А.В. Методологічний аналіз системи розвивального навчання / А.В. Фурман. – Педагогіка і психологія, 1995. – №1.
5. Фурман А.В. Модульне-розвивальне навчання: принципи, умови, забезпечення: Монографія / А.В. Фурман – К.: Правда Ярославичів, 1997. – 340с.